
Vides que són un homenatge a la música

Enguany es commemora el centenari del naixement de dues llegendes, la pianista Alícia de Larrocha i la soprano Victoria de los Ángeles

Rosa Massagué

Aquesta vegada el Departament de Cultura de la Generalitat ha estat més alerta a l'hora de commemorar personalitats musicals i ha declarat aquest 2023 Any Victoria de los Ángeles i Any Alícia de Larrocha. Les dues, soprano una, pianista l'altra, van néixer el 1923, fa cent anys. Amb el seu art, totes dues són part del patrimoni musical internacional i van contribuir de manera decisiva a la difusió per tot el món del patrimoni català i espanyol. Cal dir que aquest reconeixement oficial és també el resultat de la tenacitat de dues dones que han treballat pel reconeixement públic de les artistes. Una és Helena Mora, presidenta de la Fundació Victoria de los Ángeles. L'altra és Alícia Torra, filla de la gran pianista i comissària de l'any que se li dedica.

La celebració de la soprano no començarà oficialment fins a l'1 de novembre i

hi haurà motiu per parlar-ne més endavant en ocasió de la nova edició del festival de *lied* que porta el seu nom i de la publicació d'una biografia, obra del crític i musicòleg Pep Gorgori, que editarà Ficta Edicions. Per això, centrem-nos en la gran pianista, hereva de la tradició d'Arthur Rubinstein i d'Alfred Cortot, perquè, com deia la seva filla en la presentació del centenari, «Alícia de Larrocha és una figura àmpliament reconeguda dins l'àmbit de la música clàssica, però fora, la majoria de gent no sap qui va ser. I això passa perquè ella va ser una persona molt discreta i senzilla, gens interessada per la popularitat i que defugia sortir als mitjans de comunicació.»

Fins i tot no volia biografies, però deia una frase que la filla no va oblidar: «Quan jo no hi sigui, feu el que vulgueu.» I quan va faltar, el 2009, Alícia Torra va posar fil a l'agulla. Afortunadament, el marit de la

intèrpret, Joan Torra, que també era pianista però havia deixat la seva carrera per ocupar-se de la d'ella, havia conservat tota mena de documentació. Així va néixer la biografia *Alicia de Larrocha. Notas para un genio* (Alba, 2017), escrita per la periodista musical Mònica Pagès.

La joguina que sona

Nascuda en una família de tradició musical en la qual gairebé tothom tocava el piano, la carrera de la pianista va començar a 2 anys. O, més ben dit, a aquella edat va descobrir el que per a ella era una joguina que feia sons. La primera mestra va ser una tieta que molt aviat va comprendre que l'afició de la nena per l'instrument era cosa seriosa i així va fer que Frank Marshall, director de l'acadèmia que havia fundat Enric Granados a Barcelona, es fes càrrec de la seva formació musical.

El 1929, amb 6 anys, va actuar per primera vegada en públic a l'acadèmia, apadrinada entre altres per Joaquín Turina, compositor que anys després Alicia interpretaria per tot el món. També aquell any, en ocasió de l'Exposició Universal de Barcelona, va oferir un petit recital, i el 1934, amb 11 anys, va fer el seu debut amb orquestra, interpretant una obra de Mozart amb la Banda Municipal de Barcelona dirigida per Joan Lamote de Grignon. Malgrat aquests inicis tan primencs, detestava ser qualificada de nena prodigi. L'expressió l'ofenia perquè, deia, implicava una explotació lucrativa molt en voga en aquells anys. Considerava que havia estat una nena amb una gran facilitat i amb unes aptituds per a la música potser fora del comú, però durant la seva infantesa, les aparicions en públic es limitaven a dues o tres l'any i sempre assessorades i controlades pel mestre Marshall.

Molts pianistes del circuit internacional avui interpreten compositors espanyols i catalans gràcies a la difusió feta per De Larrocha.

Des d'aquells dies en què tocava sense que els peus li arribessin a terra fins que va dir adeu als escenaris el 2003, Alicia de Larrocha va fer quatre mil concerts a vuit-centes ciutats de cinquanta-nou països. Va merèixer quatre premis Grammy com a millor solista instrumental de música clàssica i onze nominacions, a més d'altres premis prestigiosos, i va deixar un catàleg impressionant d'enregistraments, tot i que, si no hagués estat per la insistència del marit, ella no n'hauria fet cap. No li agradava fer-ho per la insatisfacció amb el resultat final, perquè no volia que quedés com a permanent una versió quan l'endemà potser l'hauria interpretat d'una altra manera, segons explica Pagès.

El seu repertori era molt extens dins del qual l'obra pianística de Mozart ocupava un lloc destacat per la seva manera d'interpretar-lo. Tant era així que als Estats Units la coneixien com Lady Mozart. Però el que és més important, va ser una extraordinària divulgadora de l'obra dels grans compositors espanyols i catalans com Granados, Turina, Manuel de Falla o Isaac Albéniz de qui va fer unes insuperables interpretacions de la *Suite Iberia*, que és una de les cimeres pianístiques universals.

D'altra banda, també va difondre compositors de generacions anteriors, com el pare Antoni Soler, i posteriors, com Joaquín Rodrigo, Carles Suriñach, Xavier Montsalvatge, Frederic Mompou, Jo-

Diu la filla que la pianista va ser
una persona molt discreta i senzilla,
gens interessada per la popularitat i que defugia
els mitjans de comunicació.

aquim Nin-Culmell, Òscar Esplà o Lleonard Balada. A tots els va situar en el gran repertori d'aquest instrument i molts pianistes del circuit internacional avui els interpreten gràcies a la difusió que De Larrocha en va fer al seu dia.

Una amistat

Aquesta tasca, la de divulgació del patrimoni musical català l'apropa a l'altra figura de l'any, Victoria de los Ángeles, que va portar el patrimoni vocal català arreu. Totes dues havien coincidit el 1947 a Ginebra, al Concurs Internacional de Música que la soprano va guanyar, i la pianista en va quedar eliminada. Això no va impedir que desenvolupessin una gran amistat. A partir del 1971, a Nova York, i fins al 1993, a l'Auditori Nacional de Madrid, van fer una bona colla de recitals plegades. També van fer enregistraments d'autors espanyols i catalans. L'últim, va ser amb obres d'Eduard Toldrà dins del projecte que tenien de gravar la integral del compositor, però no el van poder acabar. Una exposició comissariada per Gorgori i dissenyada pel director d'escena Rafael R. Villalobos explicarà a partir del gener de l'any vinent la relació entre les dues llegendes musicals catalanes, la dimensió de les quals, en paraules del musicòleg, només és comparable a la d'un Pau Casals.

Segons Mònica Pagès, la vida d'Àlicia de Larrocha va ser «un gran homenatge a la música». La de Victoria, també. El que deia Torra de la seva mare també és apli-

cable a la soprano. Van ser figures molt més conegudes i valorades a l'estranger que a casa. Quan encara no em dedicava a escriure de música, vaig tenir consciència de la grandesa de Victoria de los Ángeles a Londres, a començaments dels anys 80. La soprano va aparèixer a la BBC en el programa d'entrevistes i d'entreteniment *Parkinson*, un dels de més audiència en aquella època en què només hi havia tres canals de la corporació pública i el d'ITN. El que destil·lava aquella entrevista era l'enorme popularitat de què gaudia Victoria a la Gran Bretanya.

Poc després també va ser a l'estranger on vaig ser conscient de la importància d'Àlicia de Larrocha. Els anys 80 van ser els de màxima activitat de la pianista. En un d'aquells anys ofería un recital a Roma, a l'auditori de Via della Conciliazione, a tocar del Vaticà. En saber que jo hi anava, un amic argentí m'hi va voler acompanyar. Ell l'havia vist anys enrere a Buenos Aires. Quan la pianista va començar a tocar, l'amic estava tan emocionat que es va posar a plorar. ●